

Terugblik

Voetgangersforum rond een gezonde stadsontwikkeling

walk

Op donderdag 18 juni verzamelde Walk.Brussels een vijftigtal onderzoekers, praktijkexperts, en andere enthousiastelingen voor een rijk programma aan presentaties, panelgesprekken, en onderlinge uitwisseling. Deze editie van het Voetgangersforum stond helemaal in het teken van gezondheid, en de bijdrage die voetgangersmobiliteit levert aan een gezonde en inclusieve stad.

Bekijk [hier](#) het volledige programma van de dag en raadpleeg alle presentaties via [deze link](#).

I. Welkom en inleiding: we komen van ver

De dag ging van start met een welkomstwoord van **Arne Robbe** (Walk.Brussels). Hij wees erop dat onze gezondheid in de eerste plaats wordt bepaald door onze dagelijkse leefomgeving: onze woning, hoe we ons verplaatsen en onze toegang tot natuur en publieke ruimte. Actieve mobiliteit, luchtkwaliteit en hitte-eilanden zijn alle belangrijke gezondheidsdeterminanten.

Deze elementen tonen aan dat gezondheid voor een groot deel door de stad wordt gevormd, veel meer dan door genetica of gezondheidszorg alleen. Al sinds de 19e eeuw houdt stedenbouw rekening met deze bekommernissen, onder meer via aandacht voor sanitaire voorzieningen en de aanleg van groene ruimtes. Vandaag de dag zien we dit onder de noemer “urbanisme favorable à la santé”, oftewel gezonde stedenbouw, met als expliciet doel om de levenskwaliteit van bewoners te verbeteren. De voordelen van groene, verkeersluwe en toegankelijke openbare ruimtes zijn wel bekend. Deze studiedag bood de gelegenheid om hier dieper over na te denken.

Vervolgens nam **Elke Van den Brandt**, Brussels minister van Mobiliteit en Openbare Werken, het woord. Zij benadrukte onder meer het feit dat zeker mensen in kwetsbare situaties nood en baat hebben bij een stad op mensenmaat en een omgeving die wandelen stimuleert. Tegelijk worden zij het sterkst getroffen door de negatieve gevolgen van luchtvervuiling, een sedentaire levensstijl en een gebrek aan groene ruimte. Een stad die wandelen stimuleert, is niet alleen gezonder, maar ook betaalbaarder, productiever en inclusiever voor iedereen. Een aanpak gebaseerd op universal design komt uiteindelijk de hele bevolking ten goede.

De derde bijdrage kwam van **Naomé Carmeliet** van de Voetgangersbeweging. Zij nam ons mee door de tijd en toonde hoe de plaats van voetgangers en gezondheid in de inrichting van de openbare ruimte is geëvolueerd. Steeds meer steden en gemeenten erkennen vandaag de sociale, economische en gezondheidswaarde van een bewandelbare omgeving. Ondanks die vooruitgang blijven er nog heel wat uitdagingen bestaan en tonen ook recente projecten dat er nog veel ruimte voor verbetering is.

De Databank Publieke Ruimte geeft alvast een overzicht van heel wat inspirerende projecten. Naomé stelde onder meer de site Den Bell in Antwerpen voor, waar een grote verharde oppervlakte boven een parking werd omgevormd tot een groene stedelijke oase die tegelijk een handige voetgangersverbinding vormt. Ook de Materialenkaai in Brussel kwam aan bod. Die ontving in 2026 de juryprijs van het Congres Publieke Ruimte. In een dichtbevolkte wijk met weinig groen biedt dit park op verschillende niveaus ruimte voor sport, spel en ontspanning voor bewoners van alle leeftijden.

2. Keynote: Wandelen en gezondheid bevorderen via de stedelijke omgeving

Jelle Van Cauwenberge is sinds 2024 onderzoeker aan de École de Santé publique van de ULB. Zijn onderzoek focust op de invloed van kenmerken van de stedelijke omgeving op fysieke activiteit en gezondheid, met bijzondere aandacht voor ouderen. Hiervoor combineert hij verschillende onderzoeksmethoden: wetenschappelijke literatuurstudies, geografische analyses (GIS), terreinobservaties, interviews en experimenten met virtual reality.

Als inleiding herinnerde hij ons eraan dat mentale aandoeningen, kanker, musculoskeletale aandoeningen, hart- en vaatziekten en neurologische aandoeningen in het Brussels Hoofdstedelijk Gewest de belangrijkste oorzaken zijn van het verlies aan gezonde levensjaren.

De mens is biologisch gemaakt om actief te zijn: gedurende het grootste deel van onze geschiedenis was fysieke activiteit noodzakelijk om te overleven.

1. Het belang van fysieke activiteit

Fysieke activiteit omvat elke lichaamsbeweging die door de skeletspieren wordt geproduceerd en energieverbruik met zich meebrengt. Het gaat dus niet alleen om sport of specifieke lichaamsbeweging, maar ook om huishoudelijke activiteiten, verplaatsingen, werk en vrije tijd.

De preventieve werking van fysieke activiteit is uitgebreid aangetoond. Regelmatig bewegen helpt het risico op hart- en vaatziekten, diabetes type 2, osteoporose, artrose, obesitas en verschillende soorten kanker te verminderen, maar ook het risico op depressie en dementie daalt.

Toch haalt slechts **33,6% van de Brusselse volwassenen de aanbevelingen** voor fysieke activiteit: minstens 150 minuten per week voor volwassenen en 60 minuten per dag voor kinderen en jongeren.

In die context is wandelen een van de meest toegankelijke vormen van fysieke activiteit. Het heeft tal van voordelen: het is gemakkelijk in het dagelijks leven te integreren, veroorzaakt geen vervuiling, stimuleert sociale interactie en heeft wetenschappelijk aangetoonde gezondheidsvoordelen.

2. De invloed van de omgeving op fysieke activiteit

Wandelen ontstaat uit de wisselwerking tussen het individu en diens omgeving. Het wordt daarom beïnvloed door een breed scala aan beleidsdomeinen: mobiliteit, stedenbouw, gezondheid, economie en milieu. Deze benadering wordt samengevat in het principe Health in All Policies ('gezondheid in alle beleidsdomeinen'), waarbij gezondheidsoverwegingen in alle publieke besluitvorming worden geïntegreerd.

Deze visie sluit ook aan bij het concept van de '**8-80-stad**': een stad die is ontworpen voor zowel een achtjarige als een tachtigjarige, is doorgaans een aangename stad voor iedereen.

Bereikbaarheid van voorzieningen

Een eerste bepalende factor is de **bewandelbaarheid** (walkability) van een wijk: hoe gemakkelijk verschillende bestemmingen te voet bereikbaar zijn. Die wordt voornamelijk bepaald door drie elementen: de bevolkingsdichtheid, de connectiviteit van het stratennetwerk en de diversiteit aan stedelijke functies zoals winkels, diensten en voorzieningen.

Uit het voorgestelde onderzoek blijkt dat ouderen die in sterk bewandelbare wijken wonen zich aanzienlijk vaker te voet verplaatsen dan ouderen in minder bewandelbare wijken.

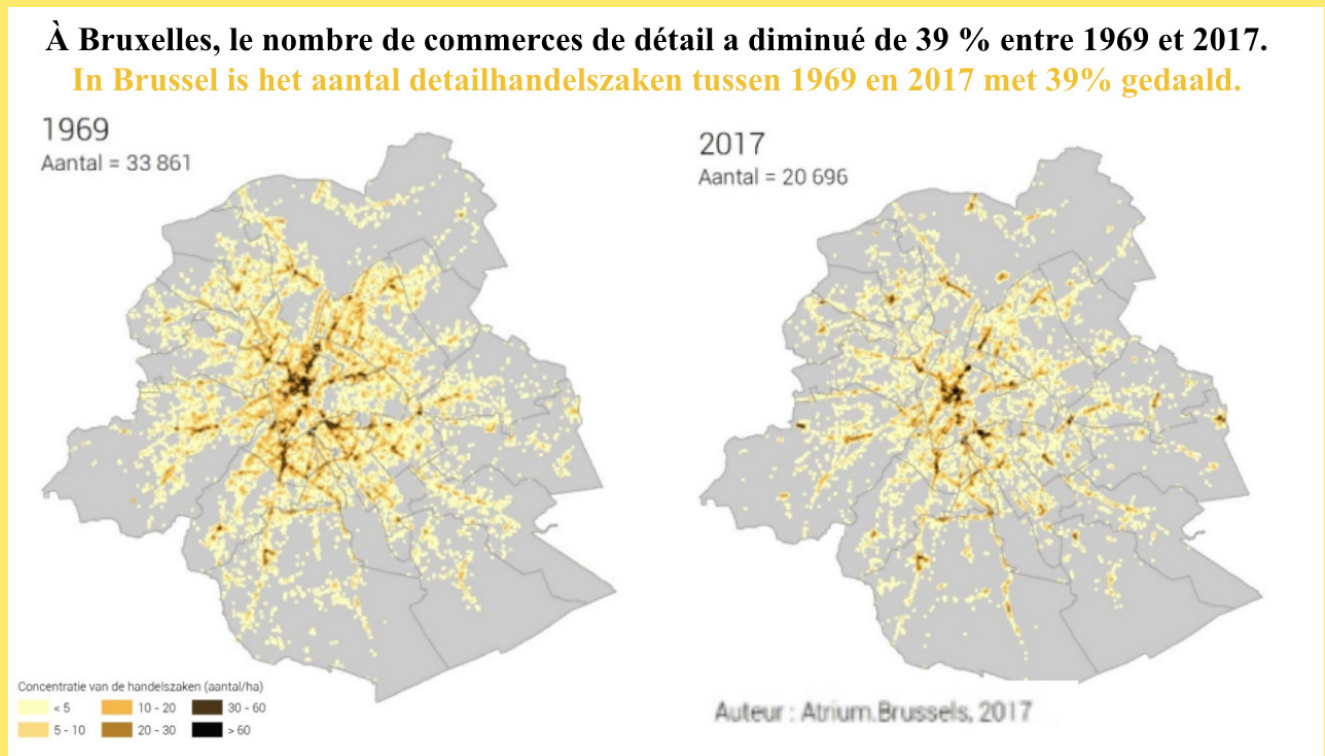
Les personnes âgées résidant dans des quartiers très marchables se déplaçaient davantage à pied.

Ouderen die in zeer bewandelbare wijken wonen, verplaatsen zich vaker te voet.

Ook in Brussel zien we deze invloed bij woon-werkverplaatsingen: in 2024 ging **71% van de inwoners van het stadscentrum gaan via een actieve verplaatsing naar het werk**, tegenover 55% van de inwoners van de rand.

De nabijheid van winkels en diensten speelt daarbij een belangrijke rol. Toch daalde het aantal detailhandelszaken in Brussel tussen 1969 en 2017 met 39%. Het centrum en de eerste kroon blijven daarentegen sterk bewandelbaar wat de bereikbaarheid van voorzieningen betreft.

De kwaliteit van de voetpaden

De kwaliteit van voetpaden is een andere essentiële factor om wandelen te stimuleren, vooral bij ouderen. Uit het voorgestelde onderzoek blijkt dat de vlakheid van het voetpad veruit de belangrijkste factor is, gevolgd door de hoeveelheid gemotoriseerd verkeer en de netheid van de openbare ruimte.

Het onderhoud van voetpaden, het beperken van obstakels en het verminderen van hinder door gemotoriseerd verkeer dragen dus rechtstreeks bij aan meer verplaatsingen te voet.

In ruimtes waar voetgangers voorrang hebben, moet ook bijzondere aandacht worden besteed aan conflicten met fietsers en andere vervoerswijzen. Uit de verzamelde getuigenissen blijkt dat de hoge snelheid van sommige fietsers en stepgebruikers het comfort en het veiligheidsgevoel van voetgangers kan aantasten.

Het veiligheidsgevoel

Het veiligheidsgevoel heeft een sterke invloed op verplaatsingsgedrag, met name bij ouderen. De gepresenteerde gegevens tonen aan dat inwoners van wijken met lagere inkomens vaker aangeven hun verplaatsingen te beperken uit angst voor agressie of diefstal dan inwoners van meer welgestelde wijken.

Deze perceptie verschilt ook naargelang het opleidingsniveau. In 2023 beschouwde bijna 25% van de mensen met een opleidingsniveau lager dan het secundair onderwijs criminaliteit, drugshandel, intimidatie of inbraken als ernstige problemen in hun wijk, tegenover 13% van de mensen met een diploma hoger onderwijs.

3. Virtual reality als participatie-instrument

Tot slot presenteerde Jelle Van Cauwenberge verschillende experimenten waarbij virtual reality wordt ingezet als instrument voor burgerparticipatie. Met deze technologie kan een stedelijke omgeving eenvoudig worden aangepast en kunnen verschillende inrichtingsscenario's aan bewoners worden voorgelegd, wat de co-creatie van projecten ondersteunt.

Het voorgestelde voorbeeld ging over het Meulestedepark in Gent, gelegen in een wijk met lage inkomens en gepland voor heraanleg. Dankzij een digitale kopie van het park en verschillende ontwerpscenario's in virtual reality konden deelnemers zich een concreter beeld vormen van de toekomstige inrichting en gericht feedback geven op de voorgestelde veranderingen.

Conclusie

Fysieke activiteit is een belangrijke determinant van gezondheid en wandelen is een van de eenvoudigste en meest toegankelijke manieren om beweging in het dagelijks leven te integreren. Om verplaatsingen te voet te stimuleren, speelt een ondersteunende omgeving echter een belangrijke rol. De nabijheid van voorzieningen, de kwaliteit van voetpaden, het onderhoud van de openbare ruimte en het veiligheidsgevoel zijn allemaal factoren die ons verplaatsingsgedrag beïnvloeden. Virtual reality tools bieden nieuwe mogelijkheden om burgers te betrekken bij het ontwerpen van de openbare ruimte en samen gezondere steden te bouwen.

3. Panel: hefbomen voor een gezonde en inclusieve stad

Na de keynote volgde een reeks korte presentaties in panelvorm. Ze brachten zowel concrete initiatieven als de uiteenlopende profielen en behoeften van voetgangers in beeld. De bijdragen onderzochten hoe we inclusief en doeltreffend beleid kunnen ontwikkelen, zodat de gezondheidsvoordelen van een bewandelbare publieke ruimte daadwerkelijk de hele bevolking ten goede komen, zonder bestaande ongelijkheden te versterken. Daarnaast kwamen verschillende instrumenten, methodes en evaluatiecriteria aan bod die publieke actoren kunnen helpen om deze uitdagingen in hun projecten en beleid te integreren.

Kirsten Bomans (Vlaams Instituut Gezond Leven)

Kirsten Bomans presenteerde drie belangrijke redenen om te investeren in een publieke ruimte die fysieke activiteit stimuleert.

Het eerste argument is **gezondheid**. De omgeving waarin we leven heeft een sterke invloed op ons verplaatsingsgedrag en onze mate van fysieke activiteit. Een aanzienlijk deel van de bevolking beweegt onvoldoende, met gevolgen voor zowel de fysieke als mentale gezondheid. Om meer dagelijkse beweging te stimuleren, is het daarom essentieel openbare ruimtes te creëren die op een natuurlijke manier uitnodigen tot wandelen, spelen, ontmoeten en actieve verplaatsingen.

Het tweede argument gaat over **sociale gelijkheid**. Gezondheidsongelijkheden vertalen zich ook in verschillen in fysieke activiteit: kinderen, ouderen, vrouwen en inwoners van kwetsbaardere wijken halen minder vaak de bewegingsrichtlijnen. Een kwaliteitsvolle publieke ruimte is daarom een belangrijke hefboom om deze verschillen te verkleinen en iedereen dezelfde kansen te bieden om dagelijks actief te zijn.

Tot slot draagt investeren in publieke ruimtes die wandelen en fysieke activiteit stimuleren bij aan **aangename en leefbaardere wijken**. De voordelen reiken veel verder dan gezondheid alleen: zulke ruimtes stimuleren ontmoetingen, versterken de sociale cohesie, ondersteunen duurzame mobiliteit, dragen bij aan klimaatadaptatie en verbeteren de algemene levenskwaliteit in steden en wijken.

De presentatie eindigde met een oproep om van ambitie tot actie over te gaan. Het Vlaams Instituut Gezond Leven ontwikkelde hiervoor een **toolbox** die lokale overheden helpt om gezondheid te integreren in de inrichting van de publieke ruimte en omgevingen te ontwerpen die dagelijkse beweging daadwerkelijk stimuleren. Hierbij is ook specifiek aandacht voor de meest kwetsbare wijken.

Anna Tinebra (Tous à Pied)

Tous à Pied, het voormalige Sentiers.be, is een organisatie gespecialiseerd in voetgangers-mobiliteit die lokale overheden al meer dan twintig jaar begeleidt bij de ontwikkeling van fijne en toegankelijke wandelnetwerken. Naast onderzoekopdrachten voert de organisatie ook gezondheidsbevorderende projecten uit voor verschillende doelgroepen.

In de context van een vergrijzende Belgische bevolking ontwikkelde Tous à Pied vanaf 2022 een aangepaste versie van het programma '**Marche tes 5 minutes**', gericht op ouderen in woonzorgcentra. Sinds hun erkenning als gezondheidsbevorderende organisatie in 2023 begeleidt Tous à Pied jaarlijks een twintigtal instellingen. In 2024 namen 28 woonzorgcentra deel aan het project, goed voor meer dan 430 bewoners.

De aanpak bestaat uit drie stappen: eerst wordt de directie gesensibiliseerd, vervolgens vindt overleg plaats met bewoners, families en zorgpersoneel om een geschikt parcours uit te werken, en ten slotte volgt een uitdaging waarbij deelnemers gedurende een week minstens vijf minuten per dag moeten wandelen. In de praktijk wandelen veel deelnemers een stuk langer dan die oorspronkelijke doelstelling.

Het initiatief toont de vele voordelen van wandelen voor ouderen. Naast de positieve effecten op de fysieke en mentale gezondheid stimuleert wandelen ontmoetingen, versterkt het sociale contacten en draagt het bij aan het welzijn van bewoners. Het project biedt bovendien de mogelijkheid om de omgeving rond woonzorgcentra onder de loep te nemen, mobiliteits-obstakels te identificeren en instellingen te ondersteunen bij contacten met gemeenten wanneer verbeteringen nodig zijn.

Tous à Pied voert zijn beleidswerk daarnaast via rondetafelgesprekken met gezondheids-professionals, beleidsmakers en ouderen. Deze participatieve aanpak, samengevat in het principe '**nadenken voor ouderen, samen met ouderen**', maakt het mogelijk om beter rekening te houden met hun behoeften en omgevingen te bevorderen die actief ouder worden ondersteunen.

Léone Drapeaud (Perspective)

Naar een inclusieve stad: gender mainstreaming in de Brusselse planning

Gender mainstreaming in de ruimtelijke ordening betekent dat de genderdimensie systematisch wordt geïntegreerd in stedelijk beleid, met als doel ongelijkheden te verminderen en een rechtvaardigere, diverse en toegankelijke stad voor iedereen te creëren.

Deze aanpak vertrekt vanuit de vaststelling dat behoeften en gebruik van de publieke ruimte verschillen naargelang gender, leeftijd, herkomst, handicap of seksuele oriëntatie. Zo zijn vrouwen, eenoudergezinnen en LGBTQIA+-personen oververtegenwoordigd in situaties van slechte huisvesting of bestaansonzekerheid, terwijl ook hun toegang tot zorg, werk en vrije tijd vaak wordt beperkt door structurele obstakels.

De presentatie bracht vijf prioriteiten voor een inclusieve stad naar voren:

- **Een rechtvaardige stad:** toegang tot huisvesting, zorg, voeding en onderwijs garanderen en discriminatie bestrijden, bijvoorbeeld via betaalbare woningen en aangepaste gezondheidsdiensten.
- **Een diverse stad:** sociale mix in de publieke ruimte, veiligheid en ruimte voor identiteitsvorming bevorderen.
- **Een stad waarin iedereen een stem heeft:** specifieke behoeften zichtbaar maken, bijvoorbeeld via participatief stedelijk bestuur en betrokkenheid van verenigingen.
- **Een stad die kansen biedt:** onderwijs, werk en economische verplaatsingen ondersteunen, met bijzondere aandacht voor kwetsbare groepen.
- **Een stad waarin mensen zich kunnen ontplooien:** culturele vrijetijdsbesteding, nachtleven en collectieve netwerken ontwikkelen.

Om dat te bereiken werden verschillende concrete hefboomen voorgesteld: gender integreren in dataverzameling en statistieken, kennis over woonpatronen en ongelijkheid in toegang tot diensten versterken, woningen en voorzieningen op een rechtvaardige manier over het grondgebied verdelen, gemarginaliseerde groepen betrekken bij projecten en de impact van stedelijk beleid opvolgen aan de hand van gender- en intersectionele indicatoren.

De inclusieve stad wordt daarbij vertaald in vijf principes: een **nabije stad**, met diensten en voorzieningen op wandelafstand; een **levendige stad**, met sociale en economische dynamiek; een **uitnodigende stad**, met gastvrije en veilige publieke ruimte; een **zachte stad**, met verkeersluwe mobiliteit en groene ruimtes; en een **stad die verschillen viert**, waarin diversiteit wordt erkend.

Frédérique Laumont (Atingo)

Frédérique Laumont van Atingo presenteerde de belangrijkste uitdagingen rond de toegankelijkheid van de openbare ruimte. Een essentieel aandachtspunt is de kwaliteit van de verharding: die moet vlak, stabiel en comfortabel zijn voor alle gebruikers. Ook in erfgoedzones kunnen het historische karakter en toegankelijkheid met elkaar worden verzoend. Buitenlandse voorbeelden tonen hoe gladde loopstroken tussen kasseien kunnen worden geïntegreerd. Gezaagde kasseien, die in Brussel vaak worden gebruikt, zijn echter geen ideale oplossing omdat de voegen na verloop van tijd dieper worden.

Toegankelijkheid vereist daarnaast duidelijk herkenbare looproutes met visuele en tactiele contrasten. Voetpaden moeten voldoende breed zijn voor de voetgangersstromen, met een aanbevolen minimum van twee meter, en zo weinig mogelijk dwarshellingen hebben. Boordstenen zouden tot nul centimeter moeten worden verlaagd om valrisico's te beperken en verplaatsingen met een rolstoel gemakkelijker te maken.

Ook oversteekplaatsen vragen bijzondere aandacht. Ze moeten voorzien zijn van tactiele geleiding en, wanneer ze met verkeerslichten worden geregeld, van geluidssignalen. Bij trappen moeten er toegankelijke alternatieve routes en regelmatig rustplekken worden voorzien.

De presentatie benadrukte daarnaast het belang van goed ontworpen en correct geplaatst straatmeubilair. Paaltjes, verkeersborden, luifels en brievenbussen mogen geen obstakels vormen. Ook terrassen en uitstallingen moeten zo worden georganiseerd dat er voor iedereen een comfortabele doorgang behouden blijft.

De mogelijkheid om onderweg te pauzeren is eveneens essentieel. Zitplaatsen en steunpunten moeten regelmatig over de openbare ruimte worden verspreid, zodat mensen tijdens hun verplaatsingen kunnen rusten.

Tot slot zijn ook een duidelijke scheiding tussen verschillende vervoerswijzen, aandacht voor toegankelijkheid bij regenwaterbeheer en het behoud van toegankelijke looproutes tijdens werkzaamheden noodzakelijke voorwaarden voor een werkelijk toegankelijke stad. Zichtbare, leesbare en begrijpelijke bewegwijzering helpt gebruikers bovendien om zich beter te oriënteren.

Virginie Limbourg (Brussel Mobiliteit)

Deze presentatie lichtte een methodologie toe die door Brussel Mobiliteit en het Opzoekingscentrum voor de Wegenbouw (OCW) werd ontwikkeld om de toestand van voetpaden en oversteekplaatsen in het Brussels Gewest objectief te beoordelen.

Het doel was een gestandaardiseerd en reproduceerbaar instrument te ontwikkelen dat eenvoudig in databanken kan worden geïntegreerd en niet alleen voetpaden, maar ook oversteekplaatsen beoordeelt. De methode werd in 2024 afgerond en vervolgens getest in verschillende pilootgemeenten.

De evaluatie steunt op verschillende complementaire instrumenten. Een visuele inspectie gebeurt te voet met behulp van een mobiele applicatie waarmee waarnemingen rechtstreeks op het terrein worden ingevoerd. De inspecteurs krijgen vooraf een specifieke opleiding om ervoor te zorgen dat de waarnemingen op een uniforme manier gebeuren.

De inspectie brengt verschillende soorten beschadigingen in kaart, waaronder verzakkingen, ontbrekende materialen, beschadigde voegen, gebreken aan oppervlakte-elementen en niveauverschillen. Voor het registreren van gebreken zijn precieze drempelwaarden vastgelegd om subjectiviteit zoveel mogelijk te beperken. Elk type beschadiging krijgt vervolgens een weging bij de berekening van een algemene visuele indicator voor de toestand van het voetpad.

Aanvullend wordt een '**meetstoel**' gebruikt om het verplaatsingscomfort te meten. Daarmee worden gegevens verzameld over de kwaliteit van het wegdek.

De methodologie omvat ook een evaluatie van voetgangersoversteekplaatsen, waarbij onder meer wordt gekeken naar markeringen, aansluitingen op voetpaden, tactiele voorzieningen en onderbrekingen in de looproute. Daarnaast worden toegankelijkheidscriteria zoals de vrije doorgangsbreedte en vrije hoogte gemeten om obstakels voor personen met beperkte mobiliteit te identificeren.

Deze analysemethode maakt nu ook deel uit van het Europese project **DynamiCity**, een driejarig innovatieproject dat wordt gefinancierd door Horizon Europe. Het brengt twaalf Europese steden samen en heeft als doel wandelen, fietsen en andere vormen van micromobiliteit sterker te integreren in dagelijkse verplaatsingen, waarbij ze worden beschouwd als instrumenten voor de strijd tegen en de preventie van kanker.

Door gedragswetenschappen, slimme infrastructuur, digitale instrumenten en gezondheidsexpertise te combineren, helpt het project steden om mobiliteit te benaderen als een echte motor voor welzijn en gezondheid, en niet louter als een manier om zich te verplaatsen.

4. Samen in gesprek: inspiratie, obstakels en concrete ideeën voor een gezonder Brussel

Na een korte pauze verdeelden we de deelnemers in drie groepen voor een uitwisseling op basis van de vragen en inzichten die de studiedag voortbracht. Concreet vroegen we naar aanvullingen, bedenkingen, en bestaande initiatieven die wellicht interessant zijn in deze context. Ook bespraken we de grootste drempels naar een gezonde stadsomgeving in Brussel, en hoe we deze in onze verschillende rollen kunnen aanpakken.

Uit de gesprekken bleek een brede consensus over de verbanden **fussen gezondheid, wandelen en de kwaliteit van de publieke ruimte**. Verschillende deelnemers benadrukten dat de voordelen van wandelen voor de fysieke, mentale en sociale gezondheid sterker in de verf moeten worden gezet om burgers en beleidsmakers beter te overtuigen. Wandelen werd naar voren geschoven als een essentiële hefboom voor preventie, welzijn en sociale cohesie, waarvan de voordelen vandaag nog onvoldoende zichtbaar zijn in het beleid.

Een belangrijk thema was de weerstand die ontstaat bij herinrichtingsprojecten van de openbare ruimte, vooral wanneer daarbij de ruimte voor de auto wordt verminderd. De deelnemers benadrukten de noodzaak om beter te communiceren over de gezondheidsvoordelen, leefbaarheid en levenskwaliteit die dergelijke veranderingen opleveren - ook voor bijvoorbeeld automobilisten. Verschillende deelnemers wezen er ook op dat argumenten rond personen met beperkte mobiliteit soms worden ingezet om verandering tegen te houden, terwijl veel bestaande inrichtingen hun zelfstandigheid vandaag al beperken.

Ook **inclusie** nam een belangrijke plaats in tijdens de gesprekken. Deelnemers benadrukten dat beter rekening moet worden gehouden met de behoeften van ouderen, kinderen en bewoners van de meest kwetsbare wijken. De vergrijzing werd als een belangrijke uitdaging geïdentificeerd, terwijl ouderen nog onvoldoende worden meegenomen in het mobiliteitsbeleid. Kinderen ontbreken dan weer vaak in participatieprocessen, hoewel de inrichting van de openbare ruimte hen rechtstreeks aanbelangt.

De gesprekken legden daarnaast het verband bloot tussen wandelen en sociale ongelijkheid. Problemen bij verplaatsingen treffen mensen met minder middelen sterker en kwaliteitsvolle wandelomgevingen zijn ongelijk verdeeld over het Brusselse grondgebied.

De deelnemers benadrukten dat **gezondheid een transversale doelstelling van alle stedelijke beleidsdomeinen moet zijn**. Wandelen stimuleren hangt niet alleen af van voetgangersinfrastructuur, maar ook van de algemene kwaliteit van de openbare ruimte, veiligheid, toegankelijkheid, nabijheid van voorzieningen en goed onderhoud.

Er werden verschillende concrete behoeften genoemd: voldoende banken, drinkwaterpunten, schaduwrijke plekken, openbare toiletten, toegankelijke bewegwijzering en voorzieningen die beter afgestemd zijn op personen met beperkte mobiliteit en personen met een visuele beperking.

Vooraf **zitbanken** leidden tot veel discussie. Ze werden omschreven als een echt instrument voor volksgezondheid: regelmatige rustmogelijkheden maken het voor ouderen, personen met beperkte mobiliteit en mensen met een minder goede gezondheid mogelijk om meer te wandelen. Verschillende deelnemers vonden dat de bank zelfs een symbool van het voetgangersbeleid zou moeten worden. Om bezorgdheden over veiligheid of overlast te overwinnen, werden verschillende mogelijkheden genoemd, zoals tijdelijke installaties en sensibiliseringsacties die de voordelen van zitgelegenheid zichtbaar maken.

Ook de combinatie van toegankelijkheid, gebruikskwaliteit en gezelligheid van de openbare ruimte kwam uitgebreid aan bod. Verschillende deelnemers benadrukten dat toegankelijkheid niet in de weg hoeft te staan van vergroening, speelsheid of ontmoetingsplekken. '**Actief ontwerp**', bijvoorbeeld met hinkelpaden, speelse banken of andere installaties die beweging stimuleren, werd genoemd als een interessante manier om fysieke activiteit in de openbare ruimte te bevorderen. Tegelijk werd erkend dat doelstellingen soms met elkaar kunnen botsen, bijvoorbeeld vergroening en klimaatadaptatie tegenover universele toegankelijkheid. Dat vraagt om een evenwichtige aanpak.

Ook het delen van de openbare ruimte tussen voetgangers, fietsers en andere gebruikers werd uitvoerig besproken. Verschillende deelnemers verwezen naar conflicten in bepaalde parken of op de Groene Wandeling wanneer het er druk wordt. Veel deelnemers vonden echter dat de tegenstelling tussen voetgangers en fietsers een fundamenteeler probleem dreigt te verbergen: **de nog steeds dominante plaats van de auto in de openbare ruimte**. Het verminderen van parkeerplaatsen en invoeren van circulatieplannen werden genoemd als belangrijke hefbomen, hoewel die politiek vaak moeilijk liggen.

Parken en groene ruimtes kwamen eveneens aan bod vanuit het perspectief van toegankelijkheid en hun functie. Sommige deelnemers uitten bezorgdheid over vormen van tijdelijke privatisering van de openbare ruimte wanneer evenementen de toegang tot groene ruimtes beperken. Daarnaast werd besproken hoe een evenwicht kan worden gevonden tussen animatie en recreatie enerzijds en de rust- en wandelfunctie van deze ruimtes anderzijds.

Tot slot onderstreepten de gesprekken het belang van **burgerparticipatie** bij het creëren van gezondere en inclusievere openbare ruimtes. Verkennende wandelingen, wandelingen georganiseerd door bewoners of verenigingen, participatieve trajecten, de Voetgangersbarometer en participatieve inventarisaties werden genoemd als bijzonder relevante instrumenten.

Ook actoren zoals wijkgezondheidscentra kunnen mogelijk een rol spelen bij het stimuleren van wandelen. Meer algemeen wezen de gesprekken op de nood aan betere coördinatie tussen de vele publieke actoren die betrokken zijn bij de inrichting van de openbare ruimte. De Brusselse institutionele complexiteit, in combinatie met de soms uiteenlopende aanpak van gemeenten, werd geïdentificeerd als een obstakel voor coherente en ambitieuze projecten.

Globaal bevestigden de gesprekken dat **gezondheidsbevorderende stedenbouw een transversale benadering van wandelen vereist**, waarbij gezondheid, sociale inclusie, levenskwaliteit, klimaatbestendigheid en een rechtvaardige verdeling van de openbare ruimte samen worden bekeken.

5. Conclusie

Na de groepsgesprekken werden de belangrijkste inzichten van de dag tijdens een korte plenaire terugkoppeling gedeeld, waarna het evenement werd afgesloten.

Voor Walk bevestigde deze dag **dat gezondheid een centraal thema is binnen onze missie voor een beter bewandelbaar Brussel**. In een context van toenemende sedentariteit, een vergrijzende bevolking en de klimaatcrisis zal het belang van dit thema de komende jaren alleen maar toenemen.

We bedanken alle sprekers en deelnemers van harte voor het delen van hun kennis, ervaringen en inzichten gedurende deze dag.